

ÇOK HİSSEDEN ÇOCUK

TİMAŞ

Dünyaca Ünlü Bir Nörobilimci ve Oğlunun
Otizme Bakışı Değiştiren Öyküsü

LORENZ WAGNER

Çeviri: E. Gülsen Yüksel

1
Sizin Çocuğunuz mu?

"Sizin oğlunuz mu?"
"Evet, neden sordunuz?"
"Az önce yaptığı şeyi anlatınca inanamayacaksınız..."

Araba kayıyordu ve Kai evinin hemen önünde zınk diye duran arabanın tekerleklerinden yükselen gıcırtıyı duymuştu. Kapı açıldı, genç bir adam arabadan dışarı çıktı, kaputu açtı ve altında adeta kayboldu. "Şaka olmalı!" dedi, "Bula bula bugünü mü buldun?"

O sırada Kai ön bahçe kapısında belirivermişti. Sabah telaşının yerini sükûnete bıraktığı saatlerdi ve sokakta pek insan yoktu. Zaten evin olduğu muhitteki yollardan tek tük araba geçtiğinden, Kai çoğu zaman vaktini kız kardeşleriyle kaldırımda oynayarak geçiriyordu. Buralarda dikkat edilmesi gereken bir şey varsa o da, çoğu zaman, derse yetişmek için pedallayan öğrencilerdi. Kai ebeveynleri ve kız kardeşleriyle birlikte merkezinde üniversite binasının inşa edilmiş olduğu, övünülecek güzellikte bir Japon bahçesiyle, ateş ağaçlarıyla, fıskiyelerle, heykel ve banklarla donatılmış ve insanın kulaklarına cıvıldayan kuşlar eşliğinde bütün gün aylak aylak gezinebileceği kadar geniş bir alana yayılmış bir kampüste yaşıyordu.

"Merhaba, ben Kai."

Oysa adam onu görmezden gelmeyi tercih etmişti.

"Arabanız mı bozuldu?"

"Hayır," diye cevap vererek, kestirip atan adamın o anki tek derdi, derse yetişip yetişemeyeceğiydi. Lojmanların olduğu bölgede kalakalmıştı ve az sonra başlayacak sınavına geç kalacağından emindi. Şayet problemi bir an önce çözemezse sınava giremediği için dersten kalacağı gün gibi ortadaydı.

O esnada Kai de bir çözüm bulmak istercesine kendi etrafında daireler çizdi ve birden hızlıca fırlayıp uzaklaştı. Adam son bir kez şansını denemek için sürücü koltuğuna geçip anahtarı çevirdi ancak bir anlığına homurtu çıkaran motor, tekrar sessizliğe bürünmüştü.

Tam da o sırada Kai tekrar belirdiğinde, adam içinden 'yine ne istiyor bu velet' diye geçiriyordu ki; onun küçük avucunun içinde tuttuğu anahtarı gördü.

"Buyurun bayım," dedi Kai, "size annemin arabasının anahtarını getirdim!"

"Anlayamadım!"

"Bizim arabamızı alabilirsiniz..."

Hayretler içinde kalan adam, elinin uzatarak anahtarı aldı.

* * *

Kai insanları severdi ve onun bu sevgisine karşılık vermemek gerçekten zordu. Henüz iki yaşındayken bile, babasının elinden kurtulur ve kollarını açarak insanları kucaklamak için koşardı -bu insanlar tesadüfen yanlarından geçen kişilerdi, kimi zaman postacıya sarılırdı kimi zaman da sabah güneşiyle kemiklerini ısıtmanın keyfini çıkarmak için banklara sıralanmış yaşlılara... Kai kollarını iki yana açarak onlara yönelir ve bacaklarına yapışırdı. Ağzından tek bir söz bile çıkmazdı. İlk anda şaşkınlıktan

donakalan bu kişilerse onun kendilerine bakan pırıl pırıl kahverengi gözleriyle buluştuklarında, yüzlerine yayılan gülümsemeye engel olamazlardı. Kai pek konuşkan bir çocuk değildi, kendini ellerini kullanarak ifade etmeyi tercih ediyordu. Adeta içinden dışarı taşan bir ışığa sahipti ve banklarda oturan yaşlıların içini ısıtma konusunda güneşten katbekat daha iyi iş çıkardığı söylenebilirdi, öyle ki kısa bir süre sonra bu insanlar o banklarda Kai'nin, henüz kısa bir süre önce Rehovot'a taşınmış bu küçük oğlan çocuğunun, gelişini bekler olmuştu.

Kai 1994 yazının ilk günü, yani takvimler 21 Haziran'ı gösterirken, Almanya'nın Heidelberg şehrinde dünyaya gözlerini açtı ve yılın en uzun günü olduğunu akıllara kazımak istercesine annesine 20 saatten uzun süren bir doğum tecrübesi yaşattı. Annesi doğumhanede ıstırapla boğuşurken, Henry de hemen dışarıda, koridorda endişe içinde volta atıyordu. Kali ve Linoy adını verdikleri iki kızları vardı ve çok yakında bir erkek kardeşleri olacak çocuklar, çok ama çok heyecanlıydı.

Kai hem uzun hem de kilolu bir bebekti ve fırça gibi saçları vardı, öyle ki ebe Kai'yi ayaklarından kavrayıp havaya kaldırdığında, kahkahasına engel olamamış ve şöyle demişti: "Aslında tulum yerine, pantolon ve ceket giydirip doğrudan anaokuluna yazdırsanız kimse yadırgamaz."

* * *

Bebekler yüzlerinde bir gülümsemeyle dünyaya gözlerini açar. Uzmanlar bu gülümsemeyi 'refleks gülüşü' olarak adlandırır. Bu yenidoğanın ebeveynleriyle içgüdüsel olarak bağ kurma şeklidir ve aslında bu yolla hayatta kalmasının onlara bağlı olduğu insanlara kendini sevdirmeyi amaçlamaktadır. Bu ilk gülücük, aynı zamanda, birçok ebeveynin çocukları ile oluşturduğu anıların da ilki olacaktır. Henry, Kai'nin onlara gülücük atıp atmadığını hatırlayamıyordu. Ama hatırladığı bir şey vardı, o da henüz

dünyaya gözlerini yeni açmış olan Kai bebeğin küçücük kafasını kaldırmaya çalıştığıydı. Cin gibi bakan gözleri ise merakını ele veren müthiş bir ışıltıya sahipti. Ortamdaki tüm ses ve ışık hareketlerini takip eder gibi bir hali vardı ve adeta yüksek alarm seviyesindeymişçesine gözleri yuvalarında durmaksızın hareket halindeydi.

Henry tıp öğrenimi boyunca sayısız bebekle ilgilenmişti ve böyle gözlerle hiç karşılaşmamıştı. Kai'nin bakışları farklıydı, hedefe kitlenmiş ve bilinçliydi. Oysa bu kadar küçük bir bebek için, bu mümkün olamazdı, çünkü bebeklerin görme yetileri ilerleyen birkaç ay boyunca da bu kadar gelişmez ve bu süreçte her şeyi- renkleri, konturları- bulanık görürler. Aslına bakarsanız sadece doğrudan karşılarında duran şeyleri görebilirler: Ebeveynlerinin yüzlerini ya da annelerinin göğüslerini... Oysa Kai, daha fazlasını görebiliyor gibiydi.

Küçük Kai'nin gözleri durmaksızın bir hedefe kilitleniyordu, bu durum Henry'yi endişelendirmeye yetti ve mesai arkadaşlarıyla bu konuyu konuşma gereği hissetti. Onlar da daha önce böyle bir bebekle karşılaşmamıştı, hal böyle olunca Kai'yi detaylı bir şekilde muayene ettiler. Neyse ki elde ettikleri sonuçlar rahatlatıcıydı. Kai, yenidoğanı dış görünüş, nabız, mimikler, aktivite ve solunum yönünden değerlendiren APGAR testinden on tam puan almıştı. Arkadaşları Henry'ye sonucu "Her şey yolunda, patron!" diyerek müjdelediler. Henry'nin korkuları yerini gurur duygusuna bırakıverdi. Henry oğlunun durumunu karısı Anat'a açıklarken, "Oğlumuz buraların gördüğü en cin çocuk sevgilim, kesinlikle özel bir çocuk," diyecekti.

Ancak bu açıklamalar Anat'ın içini rahatlatmaya yetmedi, Kai'yi daha da dikkatle gözlemlemeye başladı ve 6 ayını tamamladığı günlerde oğlunun bakışlarının değiştiği fark etti. Ne yazık ki olan şeyi tam anlamıyla kelimelerle ifade edemiyordu ama bir şeylerin farklılaştığı duygusu her şeyden ağır basıyordu. Henry

bu değişimi fark etmediği gibi, Kai'nin doktoru da, "Harika bir çocuk," diyordu. "Turp gibi maşallah!"

Henry ise "Sana dememiş miydim? Her şey yolunda," diyerek Anat'ı endişelerinin yersiz olduğunu ikna etmeye çalışıyordu.

Günler birbirini kovalarken Markramların hayatı da kendi ritmini buldu, mutlu bir hayatları vardı. Kai önce beşikten bebek arabasına, sonra da üç tekerlekli bisiklete terfi etti. Hanelerinden gülüşmeler ve mutluluk çığlıkları yükseliyordu. Evlerinden dışarı taşan İngilizce, Almanca, İbranice şakalaşma nidalarını duyabilirdiniz. Henry Güney Amerikalı, Anat ise İsrailliydi. Nörobilimci olan Henry'nin işi gereği Heidelberg'e taşınmışlardı. Sorduğu sorularla ve verdiği bir lisansüstü öğrencisinden beklenenden daha olgun cevaplarla Henry henüz gençlik yıllarında kendi alanında ismini duyurmaya başlamıştı. Bir süre sonra Tıp alanında Nobel ödülü sahibi Bert Sakmann'ın da dikkatini çeken Henry, onun isteğiyle Max Planck Enstitüsü'nde tıbbi araştırmalarda görev almak üzere işe başladı. Kim bilebilirdi ki? Belki bir Markram olarak o da, adını Nobel ödüllü bilim insanları listesine yazdırabilirdi.

Ailecek Heidelberg'i sevmişlerdi -rengârenk evlerini, kıvrımlı dar sokaklarını, şehrin içinden geçen Neckar nehrini, meşhur kalesini... Hafta sonu geldiğinde arabalarına atlayıp şehir dışına çıkıyor, mevsime göre yüzmeye ya da paten kaymaya gidiyorlardı, kimi zaman da bahçelere gidip elma ya da kuşkonmaz topluyorlardı. Tatil zamanı geldiğindeyse bir baştan bir başa Avrupa'yı geziyorlardı, sonuç olarak bu onlar için yeni bir deneyimdi -Paris, Roma, Kopenhag... Tüm bu seyahatler boyunca Henry battaniyesine sarıp sarmaladığı Kai'yi kucağında taşırken, kızlar yanlarında neşeyle hoplaya zıplaya onlara eşlik ediyor, Anat ise fotoğraf makinesiyle bu anları ölümsüzleştiriyordu. Ailecek geçirdikleri en güzel zamanlardı ve maalesef endişeler ufkun ötesinde onları bekliyordu.

* * *

Henry kaderlerine etki eden o mühim telefonu alana kadar, Heidelberg'de iki yıl yaşadılar. O zamana kadar Henry doktorasını tamamlamış bir öğrenci olarak mentörü Sakman'in onda gördüğü ışığa hizmet edercesine bir yol haritası takip etmiş, beyin hücrelerinin kendi aralarında nasıl etkileşime geçtikleri hakkında çalışmalar yapmış, hatta bu etkileşim esnasında onları izlemek için bir yol bile keşfetmişti -öyle ki bulduğu bu yöntem kısa süre sonra dünya çapında, laboratuvarlarda standart bir uygulamaya dönüşecekti. Henüz 35 yaşındayken, İsrail'in Rehovot şehrinde bulunan Weizmann Enstitüsü'nde, orada profesörlüğünü alacağı bir laboratuvar kurup kendi araştırma departmanını hayata geçireceği işine başladı.

Kai büyüyüp mutlu bir çocuk olmuştu. Kafasında asi bukleleri, suratına oranla kocaman gözleri vardı. Ne zaman gülse burnunda beliren gamzeleri görebilirdiniz. Konuşmaya başladığında, ön dişleri arasındaki boşluk görünüyordu. Sıklıkla zamanlaması yanlış olsa da yaşından beklenmeyecek şeyleri pat diye söyleyiverirdi ve komşularının tabiriyle o 'gerçekten özel bir çocuktu'.

Henry ve Anat onu hayretle izliyorlardı, küçük oğullarının büyümesine tanık olmak onları hem mutlu ediyor hem de duygulandırıyordu. Kai tam anlamıyla bir muammaydı. Çok fazla konuşmuyor, sadece gerçekten gerekliyse ağzını açıyordu. Öte yandan yabancıları selamlamak onun için kesinlikle bu gerekliliklerden biriydi ve karşılaştığı herkesle selamlaşıyor, 'Merhaba, ben Kai,' diyerek kendini tanıtmayı ihmal etmiyordu. Bu hareketi nazik bir cevapla ya da bir gülümsemeyle karşılık bulursa, o kişinin yüzünü, hatta giydiği kıyafetleri dahi hatırlıyor ve onu her geçen gün uzayan arkadaş listesine dâhil ediyordu. Günler sonra bu karşılaşmalardan konu açıldığında, anne babasının arkadaşlarını hatırlamaması onda adeta şok etkisi yaratıyor, küçük

detayları dillendirerek onların hafızalarını canlandırmak için çabalayıp duruyordu: Şu şapkasında pembe çiçekler olan kadını, çizmesine çamur bulaşmış adamı kastediyordu... Sesi yükseliyor, yanakları kıpkırmızı oluyordu, nasıl hatırlayamıyorlardı ki!

Durum, arkadaşlarından biri hakkında eleştiri yaptıklarında ise, örneğin kadının şapkasındaki çiçeklerin onların zevkine hitap etmediğini, fazla parlak ve fazla pembe olduğunu söyleme gafletinde bulunduklarında tatsız bir hal alıyor, Kai gözyaşlarına boğuluyor ve "Bunu söylemeye hakkınız yok!" diyerek feryat etmeye başlıyordu. Tabii ki her zaman haklı taraf Kai oluyordu.

Anaokulundaki öğretmenleri için de Kai unutulamayacak bir çocuktu. Yıllar sonra, bugün saçlarında gümüşi beyazlar olan bu insanlar, hâlâ Kai hakkında konuşuyor, onun olgun bir beyefendi gibi kollarını arkasında kavuşturup nasıl masa masa dolaştığını anımsıyorlar. Kai resim çizmeye sevmeyen bir çocuktu, diğerlerini seyretmeyi yeğliyordu. Canı çocuklardan biriyle oynamak istediğinde, teklifte bulunmak yerine, doğrudan ona uzanıyor ve dokunuyordu. Bazen jestleri beklenmedik, sarılmaları nefessiz bırakacak kadar sıkı olabiliyordu. Böyle zamanlarda, diğer çocuklar Kai'nin onları itmeye çalıştığını düşünerek onu geri püskürtebiliyorlardı. Kai bu tepki karşısında dehşete kapılıyor, ancak onu yaralasalar ya da tırmalasalar dahi gözyaşlarına hâkim olmayı başarıyordu. Ne de olsa o acısını paylaşma konusunda ketum bir çocuktu.

Kız kardeşleri ona karşı nazikti. Kai'yi olduğu gibi kabul etmişlerdi. Ancak bazı zamanlar Kai onları da şaşırtabiliyordu. Onlar için, ebeveynlerinin uykudan önce okuduğu masalları dinlerken zaman zaman korkmak da keyfin bir parçasıydı, ancak Kai kesinlikle tahammül edemiyor, bu duygularla başa çıkamıyordu. *Goldilocks* ("Altın Saçlı Kız ve Üç Ayı" masalı) bile onun için çok fazlaydı. Masalı duyduğunda "Yeter artık!" diye bağırarak odadan dışarı koşup kapıyı hızla kapatıyordu, zira

anlatılanlar Kai için öyküden, masaldan fazlası, gerçek hayatın bir parçasıydı. Ceylan Bambi annesini kaybettiğinde bütün gece gözyaşı döktüğü o günden sonra, aile olarak sadece mutlu kelimesinin hakkını veren "iyi geceler" hikâyeleri okumanın en iyi çözüm olduğu konusunda hemfikir olacaklardı.

Buna benzer sayısız tecrübe yaşanacaktı. Aslına bakarsanız yeryüzünde hiçbir çocuk hakkında Kai hakkında olduğu kadar tartışılmamış, hiçbir çocukla Kai ile olduğu kadar dalga geçilmemiş ve hiçbiri onun kadar anlaşılmaya çalışılmamıştı. "Çocuk işte!" diyordu Henry, ona göre her çocuk kendi evreninde yaşıyordu. Öyle ya, Kai'nin sınırsız bir hayal gücünün olması, detayları görmedeki yeteneği, insanları bu kadar sevmesi ve onlarla temas etmek istemesi muhteşem bir şey değil miydi?

Anat çoğu zaman Kai'nin pencere aralığından eve süzülen sesini duyar ve bahçede otururken gelen geçenlere yanaşıp onları eve annesiyle kahve içmeye davet ettiğine şahit olurdu. Kai için üzücü olsa da Anat bu davetler karşılık bulmadığı ve dağınık mutfağında rahatsız edilmediği için kendini şanslı sayardı. Ama bugün başkaydı. Zilin çaldığını duyan Anat, kapıyı açtığında karşısında duran genç adamla burun buruna geldi. Hayır, hiçbir şey satın almak istemiyordu.

"Selam, bu sizin anahtarınız mı?"

"Af edersiniz, anlamadım..."

"Bunu bana oğlunuz getirdi."

"Ne?"

"Arabam bozuldu... Sonra oğlunuz..."

"Kai!"

Sadece 5 dakika geçmişti ki, üçü birden arabanın içindeydi. Anat arabayı sürüyor, çantası kucağında yan koltukta oturan genç adam ise gözünü saatten ayırmıyordu. Başına gelen talihsizliğe rağmen vaktinde yetişecek gibi görünüyordu.

"Siz olmasanız ne yapardım!" dedi genç adam.
"Bana değil, Kai'ye teşekkür etmelisiniz."
"Oğlunuz gerçekten özel bir çocuk."
Anat onu kafasını sallayarak onayladı.